

ВІДГУК

**на дисертацію Дробіної Інни Олександрівни
на тему «Правове забезпечення надання волонтерської допомоги
Збройним Силам України», подану на здобуття ступеня доктора
філософії за спеціальністю 081 «Право» з галузі знань 08 «Право»**

Актуальність теми дисертації. Обрання теми дисертації зумовлена винятковою важливістю правового забезпечення волонтерської допомоги Збройним Силам України в умовах сучасних геополітичних і безпекових викликів, зокрема в контексті повномасштабного російського вторгнення на територію України. Правове регулювання волонтерської діяльності виступає невід'ємним компонентом загальнонаціонального механізму реагування на загрозу суверенітету, територіальній цілісності та національній безпеці держави. Проведене дослідження дає змогу комплексно оцінити ефективність чинного нормативно-правового регулювання у цій сфері, а також на основі аналізу міжнародного досвіду – виявити його недоліки, визначити напрями вдосконалення та надати обґрунтовані пропозиції щодо його подальшого розвитку. З огляду на тенденцію до «гібридизації» сучасних форм ведення війни, результати дисертації мають практичну значущість і можуть бути використані як у поточних умовах воєнного стану, так і для підготовки до потенційних кризових ситуацій у майбутньому.

Наразі в багатьох країнах світу на законодавчому рівні передбачено законодавче регулювання волонтерської діяльності. Головною ідеєю такого регулювання суспільних відносин саме пов'язаною із темою дисертації є добровільна участь усіх бажаючих у відновленні після суттєвих порушень, що викликані не тільки техногенними, природними, а зокрема, військовими чинниками. Разом з тим, найсуттєвіші загрози національній безпеці, публічним інтересам, правам та свободам людини виникають у разі збройної агресії, що вимагає від органів публічної влади вжиття відповідних заходів з надання можливості не тільки власним громадянам, а й всім бажаючим

безперешкодно допомагати протидіяти такому рівню загроз національній безпеці, що потребує окремого виду такого правового регулювання, в якому органи публічної влади наділяються повноваженнями на застосування особливих інструментів для регулювання суспільних відносин, зокрема із реалізації громадянами прав та свобод людини на особисту та колективну безпеку, та безпосередньої участі кожним у безпеці держави. В Україні, з початком широкомасштабного російського вторгнення, таким правовим інструментом стала розгалужена система надання різноманітних видів допомог Збройним Силам України. В той же час, незважаючи на широке висвітлення проблем, пов'язаних із діяльністю органів публічної влади та установ і організацій, що залучають до своєї діяльності волонтерів, з боку науковців та практиків, питання удосконалення правового забезпечення волонтерської допомоги Збройним Силам України не отримало належного наукового опрацювання, що обумовлює своєчасність та актуальність теми дослідження.

Отже, запропонована І.О. Дробіною дисертація є актуальною, своєчасною і корисною як для практики правозастосування, так і для розвитку адміністративно-правової науки в цілому.

Відсутність системних адміністративно-правових досліджень цих проблем, наявність прогалин у чинному законодавстві, обумовлюють актуальність теми дисертації та відображають значну потребу у докладному дослідженні цієї проблематики. Дисертаційне дослідження в цій сфері сприяє заповненню цих прогалин, виявляє недоліки у законодавстві та розробці пропозицій щодо його вдосконалення. Таке дослідження є важливим в контексті забезпечення національної безпеки та оборони країни, а також у контексті виконання міжнародних зобов'язань України з імплементації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу, в тому числі й з питання регулювання волонтерських практик.

З огляду на наведене обрана І.О. Дробіною тема дисертації є надзвичайно актуальною як з теоретичної, так і з практичної точок зору.

Дисертантка володіє як загальними, так і спеціальними методами наукового дослідження і використовує системний підхід для вирішення завдань, поставлених у дисертаційній роботі. У дисертації застосовано комплекс методів, традиційних для юридичної науки, зокрема загальнонаукові (діалектичний, герменевтичний), історичний метод, метод синтезу, порівняльно-правовий підхід, системно-функціональний та структурно-функціональний аналіз, а також інші наукові підходи. Використання зазначених методологічних інструментів забезпечило можливість формулювання авторських дефініцій, належне обґрунтування наукових висновків і розробку практичних рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері волонтерської діяльності з урахуванням сучасних викликів національній безпеці України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Наукові положення, рекомендації та висновки дослідження, проведеного І.О. Дробіною є належним чином обґрунтованими та достовірними, оскільки відображають сучасний стан національного законодавства, яке регулює нормативно-правове забезпечення цього напрямку державної політики, базуються на останніх наукових дослідженнях у цій галузі права, враховують іноземний досвід суб'єктів волонтерської діяльності саме у сфері забезпечення національної безпеки і оборони.

Наукова новизна одержаних результатів визначається сучасною постановкою проблеми, застосуванням відповідного теоретико-методологічного апарату та практики реалізації норм чинного адміністративного законодавства. Робота є однією з перших спроб на науковому рівні дослідити теоретичні і практичні проблеми адміністративно-правового забезпечення надання волонтерської допомоги Збройним Силами України.

З урахуванням сучасних підходів, наявних у юридичній науці, І.О. Дробіна формулює основні параметри проблеми, що вирішується у

дисертації, та шляхи її розв'язання, а також спрямовує одержані результати на розробку питань, які пов'язані із забезпеченням нормативно-правового регулювання надання волонтерської допомоги Збройним Силам України.

У процесі наукового дослідження здобувачкою сформульовано авторські дефініції ключових для теми понять: «волонтерська діяльність», «волонтерська допомога», «правовий статус волонтерських організацій», «правовий статус волонтерів». Запропоновані визначення є результатом ґрунтовного аналізу чинного законодавства України, позицій науковців, а також міжнародно-правових актів. Зазначені дефініції відображають як науково-теоретичний підхід здобувачки до розуміння цих явищ, так і практичні потреби правозастосування в умовах воєнного стану. Вони спрямовані на усунення термінологічної невизначеності, що наявна у нормативному регулюванні волонтерської сфери, та можуть слугувати основою для подальшого удосконалення правового поля у відповідній галузі. Зміст та тлумачення запропонованих термінів подано у відповідних розділах дисертації та відповідно до яких волонтерська діяльність – добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги або спрямована на надання допомоги особам, що перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, сприяє самореалізації волонтера.

Волонтерська допомога – роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами, в тому числі роботи та послуги з безоплатного збору та передавання коштів або інших матеріальних цінностей.

Правовий статус волонтерських організацій – це передбачене у нормативно-правових актах, їх правове положення у суспільстві та державі, серед інших суб'єктів громадянського суспільства, яке відтворює порядок їх утворення, сутність, зміст, форми існування та функціонування, їх місце та роль серед інших благодійницьких організацій.

Правовий статус волонтерів – це передбачене у нормативно-правових актах, їх правове положення у суспільстві та державі, серед інших суб'єктів громадянського суспільства, що відображає їх місце та роль серед фізичних осіб, що займаються благодійною діяльністю.

Авторкою пропонується, з метою закріплення статусу волонтерів, як осіб, які супроводжують Збройні Сили України, але прямо не належать до них, внести зміни до Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністерства оборони України від 23 березня 2017 року № 164, та закріпити обов'язок військового керівництва видавати волонтерам, які прямують за збройними силами, але не входять безпосередньо до їх складу, посвідчення особи встановленого зразка.

Загальне позитивне враження від дисертації І.О. Дробіної підкріплюється й іншими результатами, які характеризують її наукову новизну.

Так, авторкою обґрунтовано, в рамках проведеного дослідження, що конституційний обов'язок щодо захисту Батьківщини, незалежності та територіальної цілісності може бути реалізований громадянами не тільки у спосіб проходження військової служби, а й шляхом надання волонтерської допомоги Збройним Силам України.

Здійснено порівняльно-правову характеристику нормативно-правового регулювання надання різних видів допомог Збройним Силам України, досліджено їх відмінність та взаємопов'язаність.

Цікавою є позиція здобувачки, в якій доводиться, що відсутність чіткого і прозорого правового механізму збору благодійних пожертв для потреб Збройних Сил України, спричиняє невідповідність його правового регулювання справжньому стану речей і практики застосування такого регулювання. На позитивну оцінку заслуговує дослідження авторкою зарубіжного досвіду Ізраїлю, де волонтери можуть бути як у складі інтегрованих волонтерських підрозділів у силах безпеки, так і постійно

діючими допоміжними окремими структурами у секторі національної безпеки і оборони.

Здобувачкою досліджено систему нормативно-правих актів за допомогою яких здійснюється нормативно-правове регулювання надання волонтерської допомоги Збройним Силам України. Акцентовано увагу на неузгодженості нормативно-правових актів у цій сфері один одному та їх недоліках.

Зроблено висновок, що підвищенню ефективності такого нормативно-правового регулювання є усунення суперечностей між різними нормативно-правовими актами або видання одного замість декількох.

Авторкою обґрунтовано, що український волонтерський рух не є відокремленим від світового, а українське законодавство у цій сфері формується під впливом тих викликів, які постають перед державою. Джерелами правового регулювання волонтерської діяльності зарубіжних країн є національне законодавство, традиції та практики. Час виникнення, розвиток волонтерського руху та його правове оформлення в різних країнах в основному залежить від ступеню розвитку демократії та становлення громадянського суспільства.

Положення наукової новизни можуть бути використані для проведення наукових досліджень, удосконалення законодавства, що регламентують питання забезпечення національної безпеки та оборони, а також в освітній діяльності.

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях. Основні результати дослідження викладено в трьох статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та одна у іноземному науковому виданні, дев'яти тезах доповідей і повідомлень на конференціях.

Дисертація виконана авторкою самостійно, сформульовані в ній положення, висновки та пропозиції обґрунтовані на основі особистих досліджень та практичної діяльності авторки. На використані для

аргументації власних положень і висновків напрацювання інших вчених обов'язково робилися посилання.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів.

Оцінюючи наукову та практичну значущість результатів дисертації, варто підкреслити, що І.О. Дробіною розв'язано важливу наукову задачу, пов'язану з удосконаленням нормативно-правового забезпечення надання волонтерської допомоги Збройним Силам України. Запропоновані у роботі концептуальні підходи, висновки та рекомендації спрямовані на подолання наявних прогалин у чинному законодавстві, усунення адміністративних та організаційних бар'єрів, які можуть ускладнювати або обмежувати діяльність волонтерів та волонтерських організацій в умовах збройної агресії. Результати дослідження мають прикладне значення та можуть бути використані під час підготовки змін до профільних нормативно-правових актів, а також при формуванні державної політики у сфері підтримки волонтерського руху як елементу національної безпеки.

Дискусійні положення дисертації. Безумовно позитивно оцінюючи дисертацію Інни Олександрівни Дробіної, доцільно зупинитися на низці її дискусійних положень.

1. Вбачається дещо дискусійне питання не включення до дисертації посилання авторки на власну працю: «Місце волонтерської допомоги серед інших видів допомог Збройним Силам України» // Актуальні проблеми правового регулювання відсічі збройної агресії російської федерації проти України: збірник матеріалів II науково-практичного семінару кафедри військового права та правоохоронної діяльності, кафедри правового забезпечення діяльності Національної гвардії України (Київ, 20 березня 2024 року) / Міністерство оборони України, Національний університет оборони України; Міністерство внутрішніх справ України, Київський інститут Національної гвардії України; за ред. Ю. В. Гаруста, А. Л. Бейкуна. К.: Видавництво ТОВ «ТРОПЕА», 2024. 287 с. С. 94-103, в якій досить змістовно проаналізовано правове регулювання різних видів допомог Збройним Силам

України і еволюцію структур Міністерства оборони та Збройних Сил України, які займаються такими допомогоюми.

2. Підрозділ 3.2. «Зарубіжний досвід надання волонтерської допомоги збройним силам та шляхи вдосконалення нормативно-правового регулювання надання волонтерської допомоги Збройним Силам України» містить аналіз досвіду Ізраїлю, де волонтери можуть бути як у складі інтегрованих волонтерських підрозділів у силах безпеки, так і постійно діючими допоміжними окремими структурами у секторі національної безпеки і оборони. При цьому авторка не розкриває в рамках зазначеного підрозділу можливі кроки впровадження та реалізації в межах законодавства України такого досвіду Ізраїлю.

Зазначене не впливає на позитивну оцінку виконаної роботи, підкреслює її новаторський характер та складність предмету наукового дослідження.

Аналіз роботи свідчить про вагомий особистий внесок здобувачки в проведене наукове дослідження, оформлене у вигляді дисертації, зокрема формулювання авторських дефініцій і висловлення чітких позицій з окремих питань, що стало можливим, у тому числі завдяки особистому практичному досвіду здобутому під час професійної діяльності.

Отже, можна дійти висновку про те, що дисертація «Правове забезпечення надання волонтерської допомоги Збройним Силам України» є самостійною, творчою, завершеною працею, в результаті якої було отримано нові обґрунтовані висновки, що мають вагоме теоретико-прикладне значення, зокрема для підвищення спроможності Збройних Сил України у відбитті збройної агресії проти України. Вона відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44

від 12 січня 2022 року, а її авторка – Дробіна Інна Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доцент кафедри державно-правових
і гуманітарних наук навчально-наукового
гуманітарного інституту
Таврійського національного університету
імені В.І. Вернадського,
кандидат юридичних наук, доцент

Таїсія КОРЖ-ІКАЄВА

10 червня 2025 року

Підпис Корж-Ікаєвої Т.П. завідувач
Ученої секретаріату

Машук-Басова М.З.